
Norovirusinė infekcija

Norovirusinė infekcija – ūminė gastroenteropatija, sukelta Norwalk veiksnio

Norwalk veiksnio sukelta infekcija – tai ūminė žarnyno infekcija, pasireiškianti pykinimu, vėmimu, viduriavimu, pilvo skausmu, bendru negalavimu, nedideliu karščiavimu. Ši liga dar kitaip vadinama suaugusiųjų virusiniu gastroenteritu, epideminiu virusiniu gastroenteritu, virusine diarėja, žiemos vėmimo liga.

Kaip pasireiškia liga?

Inkubacinis periodas po užsikrėtimo trunka nuo 12 iki 48 valandų, vidutiniškai apie 33 valandas. Liga pasireiškia ūmiu vėmimu, pilvo skausmais, gausiu vandeningu viduriavimu. Vaikai vemia dažniau nei suaugusieji. Gali kamuoti bendras silpnumas, galvos, raumenų skausmai. Apie pusę ligonių gali karščiuoti. Staigus kūno skysčių netekimas (dehidratacija) yra dažniausia ligos komplikacija. Dažniausiai simptomai praeina po 24-60 valandų. Tyrimais su savanoriais nustatyta, kad apie 30 proc. užsikrėtusiųjų liga kliniškai nepasireiškia. Tačiau besimptomų viruso nešiotojų vaidmuo infekcijos plitime nėra gerai žinomas.

Sukėlėjas ir savybės

Norovirusai (norovirus rūšis, Caliciviridae šeima) – yra grupė giminingų virusų, turinčių vieną RNR susuktą grandinę, kurie yra žmonių ūmių gastroenteritų priežastis. Norovirusai neseniai buvo pavadinti pagal rūšies pavadinimą, prieš tai vadinti „Norwalk panašūs virusai“. Žmonėms patogeniniai norovirusai priklauso vienai iš trijų norovirusų serologinių grupių (GI, GII arba GIV). Kiekviena iš jų turi daugiau nei 25 genetines grupes.

Ligos plitimo epidemiologija

Norovirusai yra labai patogeniški, nuo kelių iki 100 viruso dalelių gali sukelti ligą, priklausomai nuo makroorganizmo imlumo. Norovirusai paprastai plinta fekaliniu – oraliniu būdu, dažniausiai nuo tiesioginio sąlyčio su ligoniu arba žmogaus fekalijomis užterštą maistą bei geriamąjį vandenį. Jie gali plisti ir per vėmalų lašelius, kuriuose taip pat randama virusų, taip pat per užterštas rankas, aplinkos daiktus. Šie virusai yra atsparūs išorinės aplinkos veiksnių poveikiui: pakelia užšaldymą ir kaitinimą iki 60° C.

Protrūkių metu infekcija gali plisti keliais būdais: protrūkio pradžioje užsikrečiama per maistą, vėliau infekcijos plinta nuo žmogaus žmogui ligonių šeimose.

Paprastai virusas išsiskiria su išmatomis. Sergantysis norovirusine infekcija virusą išskiria nuo pat ligos pradžios ir dar vidutiniškai 3 dienas pasibaigus viduriavimui. Kai kurie asmenys virusą gali platinti iki 2 savaičių po pasveikimo.

Dažniausiai maisto kilmės protrūkiai yra susiję su termiškai neapdoroto maisto, užkandžių (mišrainių, salotų, sumuštinų) vartojimu. Maistas gali būti užkrėstas ir pirminiu būdu. Kiautiniai moliuskai (austres) gali būti užkrėstos per užterštą vandenį. Kitas maistas (avietės, salotos) gali būti užterštas prieš patiekiant į rinką ir neretai yra išplitusių tarptautinių protrūkių priežastimi. Europos skubaus įspėjimo ir reagavimo sistemos pranešimais, gana dažni šios ligos protrūkiai kruiziniuose laivuose.

Sergamumas, turintis ryškų sezoniškumą, yra paplitęs visame pasaulyje. Lietuvoje užregistruotų šios infekcijos atvejų sumažėjo nuo 1021 (2007 m.) iki 522 (2009 m.). Didžiausias sezoninis sergamumas kasmet stebimas gruodžio – kovo mėnesiais.

Imunitetas ir imlumas

Imuniteto mechanizmas iki šiol nėra gerai žinomas. Dėl norovirusų sukėlėjų genetinio įvairumo ilgalaikis imunitetas nesusidaro. Todėl norovirusais žmogus gali užsikrėsti keletą kartų. Riziką užsikrėsti turi įvairių amžiaus grupių asmenys. Didžiausi sergamumo rodikliai Lietuvoje yra vaikų iki 9 metų amžiaus grupėse.

Kaip nustatoma ligos diagnozė?

Norovirusinės infekcijos diagnozė patvirtinama viruso RNR sergančiojo išmatose nustatymu. Kiti diagnostikos metodai (elektroninė mikroskopija, antikūnių titras poriniuose serumuose) paprastai taikomi atliekant mokslinius tyrimus. Gali būti naudojami ir kiti imunofermentiniai tyrimo metodai, tačiau jie yra mažiau jautrūs todėl protrūkių etiologijai patvirtinti praktiškai neatliekami.

Papildomai prie mikrobiologijos nustatymo metodų, virusinės etiologijos protrūkių diagnostikai gali būti taikomi epidemiologiniai kriterijai, vadinami Kaplan'o kriterijais:

- vidutinė ligos trukmė nuo 12 iki 60 valandų;
- vidutinė infekcijos inkubacinio periodo trukmė nuo 24 iki 48 valandų;
- daugiau nei 50 proc. susirgusiųjų skundėsi vėmimu;
- išmatų pasėlyje nenustatytas patogeninių bakterijų augimas.

Nors šie kriterijai yra pakankamai specifiniai, tačiau jie nėra jautrūs. Nežiūrint to, virusinės etiologijos protrūkio diagnozė neatmetama, net jei ne visi kriterijai yra.

Prevencinės ir priešepideminės priemonės

Norovirusinės infekcijos profilaktikos pagrindas – saugaus maisto ir vandens tiekimas vartotojams.

Rekomenduojamos šios priemonės, sumažinančios riziką užsikrėsti:

- dažnai plauti rankas, ypatingai pasinaudojus tualetu ir po sąlyčio su viduriuojančio žmogaus išmatomis, taip pat prieš valgį ir maisto gaminimą;
- prieš vartojimą kruopščiai plauti vaisius, daržoves, kiautinius moliuskus;
- kruopščiai valyti ir dezinfekuoti cholero turinčiais tirpalais aplinkos daiktus, paviršius, užterštus ligonio išmatomis, vėmimo masėmis;
- suterštą patalynę, apatinius rūbus skalbti karštame vandenyje su skalbimo milteliais. Jei įmanoma, geriausiai prieš tai juos pamirkyti buityje naudojamuose balikliuose su chloru;
- patikimai valyti ir dezinfekuoti tualetą;
- susirgusius norovirusine infekcija asmenis, dirbančius maisto tvarkymo subjektuose, rekomenduojama nušalinti nuo maisto tvarkymo dar 3 dienoms po paskutinės viduriavimo dienos;
- nedelsiant nutraukti įtariamo užteršto maisto realizavimą ir jį sunaikinti.

Parengė

Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centro

Epidemiologinės priežiūros skyrius